

መጋቢት 28 ቀን 2008 ዓ.ም.

ዳኞች፡- ተሻገር ገ/ሥላሴ

ሙስጠፋ አህመድ

ሸምሱ ሲርጋጋ

አብረሃ መሰለ

ፈይሳ ወርቁ

አመልካች፡- ህጻን ሣራ ማርቆስ - ሞግዚት ብርነሽ ሁንዴ ቀረቡ

ተጠሪዎች፡-

1. አቶ ስዩም አሰፋ 2. አቶ ዮሐንስ አሰፋ 3. ወ/ት አብነት አሰፋ 4. አቶ ብሩክ ግርማ 5. አቶ ማርቆስ አሰፋበሆኑት	}	<p>3ኛ ተጠሪ የ4ቱም ተጠሪዎች ጠበቃ
አቶ አያሌው አለማየሁ ቀረቡ</p> <p>- መብታቸው ታልፏል</p> |
|---|---|--|

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የፍርድ አፈጻጸምን የሚመለከት ክርክር ሲሆን አመልካች አቤቱታቸውን ለዚህ ችሎት ያቀረቡት በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 157255 በ17/07/2007 ዓ.ም. የተሰጠውን ውሳኔ በመሻር የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 111970 በ15/10/2007 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት ነው፡፡

የክርክሩን አመጣጥ በተመለከተ፡-በስረ ነገሩ ጉዳይ የህጻን ልጃቸውን ቀለብ የአሁኑ 5ኛ ተጠሪ በየወሩ ብር 5,000 (አምስት ሺህ) እንዲከፍሉ የአመልካች ሞግዚት ውሳኔ ማሰጠታቸውን፣ በዚህ ፍርድ መሰረት ለማስፈጸም እንዲቻል በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ቁጥሩ

213611 የሆነ የአፈጻጸም መዝገብ አስከፍተው የፍርድ ባለዕዳው በአገር ውስጥ የሌሉ መሆኑን ጠቅሰው ፍርዱ የፍርድ ባለዕዳው ከአሁኖቹ 1ኛ፣2ኛ እና 3ኛ ተጠሪዎች ጋር ከወላጆቻቸው በጋራ በውርስ ያገኙት በየካ ክፍለ ከተማ በወረዳ 5 የሚገኘው ቁጥሩ 327 የሆነው ቤት በሐራጅ ተሽጦ ከሽያጩ ገንዘብ የፍርድ ባለዕዳው ድርሻ በፍርዱ መጠን እንዲከፈላቸው ጥያቄ ማቅረባቸውን፣ፍርድ ቤቱም ይህንኑ ጥያቄ ተቀብሎ ቤቱ በሐራጅ ተሽጦ ከሽያጩ ገንዘብ ከአንድ አራተኛው ውስጥ ውዝፍ ቀለቡ ታስቦ ለፍርድ ባለሙሉት እንዲከፈል፣ከውዝፍ ቀለቡ የተረፈው ደግሞ በህጻኗ ስም በኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ተቀምጦ ዕድሜዋ 18 ዓመት እስኪሞላት ድረስ በየውሩ ብር 5,000 ወጪ እየተደረገ እንዲከፈላት በመዝገብ ቁጥር 213611 በ29/11/2006 ዓ.ም. ትዕዛዝ መስጠቱን፣አፈጻጸሙ በዚህ ሂደት ላይ እያለ የአሁኖቹ 1ኛ እስከ 4ኛ ተጠሪዎች ውርሱ ተጣርቶ የወራሾቹ ድርሻ ባልተለየበት ሁኔታ በውርስ ሀብቱ ላይ የሐራጅ ሽያጭ ትዕዛዝ የተሰጠው አላግባብ ነው በማለት በፍትሐብሔር ስነ ስርዓት ሕግ ቁጥር 418 ድንጋጌ መሰረት መቃወሚያ ማቅረባቸውን፣የአፈጻጸም ችሎቱም የአመልካቿን ሞግዚት አስተያየት ከተቀበለ በኋላ የመቃወሚያ አቅራቢዎቹን ክርክር ተገቢ አድርጎ በመቀበል የሐራጅ ሽያጭ ትዕዛዙ እንዲቋረጥ በመዝገብ ቁጥር 213611 በ23/01/2007 ዓ.ም. ብይን መስጠቱን፣በዚህ ብይን ቅር በመሰኘት የህጻኗ ሞግዚት ባቀረቡት ይግባኝ ሳቢያ የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ የአሁኖቹ 1ኛ፣2ኛ እና 3ኛ ተጠሪዎች የፍርድ ባለዕዳ ከሆኑት 5ኛ ተጠሪ ጋር የወላጆቻቸው ወራሾች መሆናቸውን በጋራ በማረጋገጥ የተሰጣቸውን የወራሽነት ማረጋገጫ ማስረጃ ጉዳዩ በሚመለከተው ክፍለ ከተማ አስተዳደር አቅርበው ከቤቱ ማህደር ጋር እንዲያያዝ ማድረጋቸው መረጋገጡን፣መቃወሚያ አቅራቢዎቹ ሌላ ወራሽ ወይም የውርሱ ዕዳ ወይም የሚቾቹ ኑዛዜ መኖር አለመኖሩ አልተረጋገጠም ከማለት በቀር ሌላ ወራሽ ወይም የውርሱ ዕዳ ወይም የሚቾቹ ኑዛዜ ስለመኖሩ ያቀረቡት ክርክር እና ማስረጃ አለመኖሩን እና የወራሽነት ማስረጃ አቅርበው ከቤቱ ማህደር ጋር ካያያዙ ከሁለት ዓመት በኋላም ቢሆን መቃወሚያ አቅራቢዎቹ ውርሱ እንዲጣራ ያቀረቡት ጥያቄ አለመኖሩ ውርሱን የማጣራት ፍላጎት እንደሌላቸው የሚያመለክት መሆኑን ገልጾ ብይኑን በመሻር አፈጻጸሙ በስር ፍርድ ቤት በ29/11/2006 ዓ.ም. በተሰጠው ትዕዛዝ መሰረት እንዲቀጥል በመዝገብ ቁጥር 157255 በ17/07/2007 ዓ.ም. ውሳኔ መስጠቱን፣በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት የአሁኖቹ 1ኛ እስከ 4ኛ ተጠሪዎች በተራቸው ባቀረቡት ይግባኝ ሳቢያ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ የከፍተኛ ፍርድ ቤት ውሳኔን በመሻር ወራሾቹ በስምምነት ውርሱን የማያጣሩ ከሆነ ውርስ አጣሪ ሾሞ ውርሱ እንዲጣራ ካደረገ በኋላ በፍርድ ባለዕዳው ድርሻ ላይ ተገቢውን ትዕዛዝ እንዲሰጥበት ጉዳዩን በፍትሐብሔር ስነ ስርዓት ሕግ ቁጥር 343 (1) መሰረት ወደ ፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመመለስ በመዝገብ ቁጥር 111970 በ15/10/2007 ዓ.ም. ውሳኔ መስጠቱን የመዝገቡ ግልባጭ ያመለክታል።

የሰበር አቤቱታው ተመርምሮ ውርሱ ስላልተጣራ በውርስ ሀብት ላይ ፍርዱን ማስፈጸም አይቻልም በሚል በተለይም የህጻን የመብት ጥያቄ ወደ ጎን ተትቶ ውርሱ በቅድሚያ ይጣራ ተብሎ የመወሰኑን አግባብነት በመዝገብ ቁጥር 34703 እና በመዝገብ ቁጥር 35710 ከተሰጠው ገዥ የሕግ ትርጉም አንጻር ተጠሪዎቹ ባሉበት ለማጣራት ይቻል ዘንድ ጉዳዩ ለሰበር ክርክር እንዲቀርብ በመደረጉ በጋዜጣ ማስታወቂያ ተጠርተው መልስ ባለመስጠታቸው ምክንያት መብታቸው ከታለፈው 5ኛ ተጠሪ በስተቀር አመልካች እና ቀሪዎቹ ተጠሪዎች የጽሁፍ ክርክር ተለዋውጠዋል። የጉዳዩ አመጣጥ እና የክርክሩ ይዘት ከላይ የተመለከተው ሲሆን እኛም አቤቱታ የቀረበበት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት መሆን አለመሆኑን ለክርክሩ ከተያዘው ነጥብ አንጻር መርምረናል።

በዚህም መሰረት ከ1ኛ እስከ 4ኛ ያሉት ተጠሪዎች በፍትሁብሔር ስነ ስርዓት ሕግ ቁጥር 418 ድንጋጌ መሰረት መቃወሚያ ያቀረቡት እና ከስር ጀምረው የሚከራከሩት የውርስ ማጣራት ሂደት ተከናወኖ ውጤቱ ባልታወቀበት ሁኔታ ፍርዱ ከውርስ ሀብቱ ውስጥ የ5ኛ ተጠሪ ነው በተባለው ድርሻ ላይ ሊፈጸም አይገባም በማለት መሆኑን የክርክራቸው ይዘት ያመለክታል። የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አቤቱታ የቀረበበትን ውሳኔ የሰጠው በዋናነት የፍትሁብሔር ሕግ ቁጥር 943 (3) ድንጋጌን አነጋገር መሰረት አድርጎ በመያዝ መሆኑን የውሳኔው ይዘት ያመለክታል። በመሰረቱ በውርስ ማጣራት ሂደት በአጣሪው የሚከናወኑት ተግባራት የውርስ ሀብቱ ምን እንደሆነ እና የውርሱ ተቀባዮች እነማን እንደሆኑ መወሰን፣ ዕዳዎችን መክፈልና መቀበል፣ ሚቹ ኑዛዜ ትቶ እንደሆነ መፈለግ፣ የኑዛዜ ስጦታዎችን መክፈል፣ የውርሱን ሀብት ማስተዳደር ስለመሆኑ በፍትሁብሔር ሕጉ በቁጥር 944 እና 956 ስር ተደንግጎ ይገኛል። በዳኞች ትዕዛዝ ጊዜው እንዲራዘም ካልተደረገ በቀር የውርሱ የሒሳብ ማጣራት ስራ ሚቹ ከሞተ ከአንድ ዓመት በኋላ የሚዘጋ ስለመሆኑ፣ የውርሱ ሒሳብ ማጣራት በተዘጋ ጊዜ ከውርሱ ውስጥ ሆኖ የሚገኘው ንብረት ከወራሹ ሌላው ሀብት ጋር የሚቀላቀል ስለመሆኑ፣ የጋራ ወራሾችም እንዳሉ የውርሱ ሆኖ የሚገኘው ንብረት የጋራ ወራሾች ንብረት እንደሚሆን፣ የውርሱ አከፋፈል እስኪፈጸም ድረስ በወራሾቹ መካከል ውርሱ ሳይነጣጠል የሚቆይ ስለመሆኑ፣ የጋራ ወራሾች የሆኑ ሰዎች ባልተከፋፈሉት የውርስ ንብረት ላይ ያላቸው መብት በፍትሁብሔር ሕጉ ስለጋራ ባለሀብትነት፣ ስለሪምና ስለሌሎች ግዙፍ መብቶች በሚለው አንቀጽ በተነገሩት ድንጋጌዎች (ከቁጥር 1257 እስከ 1277) መሰረት የሚወሰን ስለመሆኑ እና ከእያንዳንዶቹ የጋራ ባለሀብቶች ላይ ገንዘብ የመጠየቅ መብት ያላቸው ሰዎች የባለዕዳውን ድርሻ ለመያዝ የሚችሉ ስለመሆኑ በዚህ ሕግ በቁጥር 1052፣ 1053፣ 1060 እና 1260 ድንጋጌዎች ስር በዝርዝር ተመልክቷል።

በተያዘው ጉዳይ 1ኛ፣ 2ኛ፣ 3ኛ እና 5ኛ ተጠሪዎች የአከራካሪው ንብረት የጋራ ወራሾች መሆናቸውን ገልጸው ጥያቄያቸውን ለፍርድ ቤት በማቅረብ የወራሽነት ማስረጃ በ2004 ዓ.ም.

የወሰዱ መሆኑ፣ ይህንንም የወራሽነት የምስክር ወረቀት የቤቱ ማህደር በሚገኝበት ክፍለ ከተማ አስተዳደር በማቅረብ ከቤቱ ማህደር ጋር እንዲያያዝ ያደረጉ መሆኑ፣ የወርስ ሀብቱ የሆነውን ቤትም በይዘታቸው ስር አድርገው እየተገለገሉበት መሆኑ በተጠሪዎቹ ያልተካዱ እና በስር ፍርድ ቤቶች በተደረገው ክርክርም የተረጋገጡ ፍሬ ነገሮች ናቸው። የወርስ ማጣራት ሂደት ተከናውኖ ውጤቱ ባልታወቀበት ሁኔታ ፍርዱ ከወርስ ሀብቱ ውስጥ የ5ኛ ተጠሪ ነው በተባለው ድርሻ ላይ ሊፈጸም አይገባም በማለት በደፈናው ከመከራከር በቀር በአከራካሪው ቤት ላይ መብት ያለው ሌላ የኑዛዜም ሆነ የሕግ ወራሽ ስለመኖሩ እነዚህ ተጠሪዎች በግልጽ ያቀረቡት ክርክር የለም። እነዚህ ሁኔታዎች ተጠቃለው ሲታዩም 1ኛ፣ 2ኛ፣ 3ኛ እና 5ኛ ተጠሪዎች በሕጉ በተመለከተው የወርስ ማጣራት ሂደት ውስጥ ማለፍ ሳያስፈልጋቸው የወርስ ሀብት መሆኑ በተረጋገጠው ቤት ላይ እያንዳንዳቸው እኩል ድርሻ እንዳላቸው ተስማምተው እና ቤቱንም በቁጥጥራቸው ወይም በይዘታቸው ስር አድርገው በቤቱ ላይ በጋራ ባለሀብትነት መብት በማቋቋም እየተገለገሉበት መሆኑን መገንዘብ የሚያስችሉ ናቸው።

ቀደም ሲል እንደተገለጸው የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አቤቱታ የቀረበበትን ውሳኔ የሰጠው በዋናነት የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 943 (3) ድንጋጌን መሰረት በማድረግ ሲሆን ይህ ድንጋጌ ከወራሾቹ ከራሳቸው ገንዘብ ጠያቂ የሆኑ ሰዎች የወርሱ ሀብት በሚጣራበት ጊዜ በወርስ ሀብቱ ላይ አንዳችም መብት የሌላቸው መሆኑን የሚደነግግ ነው። በመሰረቱ የወርስ ሀብት እና የጋራ ወራሾች ያልተከፋፈለ የወርስ ንብረት የተለያዩ ነገሮች መሆናቸውን ከቁጥር 943 እና 1060 ድንጋጌዎች ይዘት በግልጽ መገንዘብ ይቻላል። አንድ ሀብት የወርስ ሀብት ነው የሚባለው ወርሱ በመጣራት ሂደት ላይ ባለበት ጊዜ ስለመሆኑ የቁጥር 942 ድንጋጌ ያመለክታል። በተያዘው ጉዳይ ግን ወራሾቹ በሕጉ በተመለከተው የወርስ ማጣራት ሂደት ውስጥ ማለፍ ሳያስፈልጋቸው ወራሽነታቸውን አረጋግጠው እና የወርስ ሀብቱንም በይዘታቸው ስር አድርገው እና ወደ ራሳቸው ንብረት ቀላቅለው የጋራ ባለሀብትነት መብት በማቋቋም እየተገለገሉበት በመሆኑ አከራካሪው ቤት በቁጥር 1060 ድንጋጌ አነጋገር መሰረት የጋራ ወራሾች ያልተከፋፈለ የጋራ ንብረት እንጂ በቁጥር 942 እና 943 ድንጋጌዎች አነጋገር መሰረት የወርስ ሀብት የሚባል ባለመሆኑ ቁጥር 943 (3) ድንጋጌ ለጉዳዩ ተፈጻሚነት ሊኖረው አይችልም። ቤቱ የወራሾቹ የጋራ ሀብት መሆኑ ከተረጋገጠ ደግሞ በቁጥር 1260 (2) ድንጋጌ መሰረት ከጋራ ባለሀብቶቹ መካከል ከአንደኛው ገንዘብ ጠያቂ የሆነ ሰው የዚህኑ የጋራ ባለሀብት ድርሻ የመያዝ መብት ይኖረዋል።

ሲጠቃለል አከራካሪው ቤት የወርስ ሀብት በመሆኑ የወርስ ማጣራት ሂደት ተጠናቆ ውጤቱ ከመታወቁ በፊት ከወራሾቹ ላይ ገንዘብ ጠያቂ ለሆኑ ሰዎች የፍርድ ማስፈጸሚያ ሊውል አይችልም በማለት በጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የተሰጠው ውሳኔ በክርክሩ

የተረጋገጡትን ፍሬ ነገሮች እና ለጉዳዩ አግባብነት ያላቸውን ድንጋጌዎች መሰረት ያደረገ ነው ለማለት የሚቻል ሆኖ አልተገኘም። በሌላ በኩል የፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት ከአከራካሪው ቤት ውስጥ የ5ኛ ተጠሪ ድርሻ ለአፈጻጸሙ ሊውል ይገባል በማለት የሰጠው ውሳኔ ተገቢ ቢሆንም 4ኛ ተጠሪ በዚህ ቤት ላይ የውርስ ድርሻ ያላቸው መሆን አለመሆኑ በክርክር ላይ እንደሚገኝ የታወቀ ሆኖ እያለ የክርክሩ ውጤት ባልታወቀበት ሁኔታ ከቤቱ የሽያጭ ገንዘብ ውስጥ ለአፈጻጸሙ ሊውል የሚገባው አንድ አራተኛው ነው በማለት የሰጠው የውሳኔ ክፍል መታረም ያለበት እና ለአፈጻጸሙ ሊውል የሚገባው ከተጠሪዎቹ ቁጥር አንጻር ከቤቱ የሽያጭ ገንዘብ ውስጥ አንድ አምስተኛ ሆኖ የ4ኛው ተጠሪ አንድ አምስተኛ ድርሻ ለጊዜው በሞዴል 85 ተይዞ እንዲቆይ ከተደረገ በኋላ የወራሽነት ክርክሩ የመጨረሻ ውጤት ከታወቀ በኋላ በዚህ በተቀማጭ ገንዘብ ላይ በአፈጻጸም ችሎቱ እንደአግባብነቱ ተገቢው ትዕዛዝ እንዲሰጥበት ሊደረግ የሚገባው መሆኑን ተገንዝበናል። በመሆኑም የሚከተለው ውሳኔ ተሰጥቷል።

ው ሳ ኔ

1. 1ኛ፣ 2ኛ፣ 3ኛ እና 5ኛ ተጠሪዎች ከወላጆቻቸው በጋራ በውርስ ያገኙት በየካ ክፍለ ከተማ በወረዳ 5 የሚገኘው ቁጥሩ 327 በሆነው ቤት የውርስ ሀብት በመሆኑ ወርሱ ተጣርቶ ውጤቱ እስካልታወቀ ድረስ ከወራሾቹ መካከል አንዱ ከሆኑት 5ኛ ተጠሪ ላይ ገንዘብ ጠያቂ በሆኑት አመልካች በአፈጻጸም ሊያዝ አይገባም በማለት በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 111970 በ15/10/2007 ዓ.ም. የተሰጠው ውሳኔ በፍትሐብሔር ስነ ስርዓት ሕግ ቁጥር 348 (1) መሰረት ተሸሯል።
2. አከራካሪው ቤት የወራሾች የጋራ ሀብት እንጂ የውርስ ሀብት ባለመሆኑ በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1060 (1) እና (2) እንዲሁም በዚሁ ሕግ በቁጥር 1260 (2) ድንጋጌ መሰረት ከወራሾቹ መካከል የአንደኛው ድርሻ ከዚሁ ወራሽ ላይ ገንዘብ ጠያቂ በሆኑ ሰዎች ሊያዝ ይችላል በማለት ወስነናል።
3. በፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 157255 በ17/07/2007 ዓ.ም. የተሰጠው ውሳኔ ተሸሽሏል።
4. በተራ ቁጥር 3 ከተጠቀሰው ውሳኔ ውስጥ አከራካሪ ቤት በሐራጅ ተሸጦ የ5ኛ ተጠሪ ድርሻ ለአፈጻጸሙ ሊውል ይገባል በሚል የተሰጠው የውሳኔ ክፍል ፀንቷል።
5. በተራ ቁጥር 3 ከተጠቀሰው ውሳኔ ውስጥ የ4ኛ ተጠሪን ክርክር በዝምታ በማለፍ የተሰጠው የውሳኔ ክፍል ተሸሯል።
6. 1ኛ፣ 2ኛ፣ 3ኛ እና 5ኛ ተጠሪዎች ከወላጆቻቸው በጋራ በውርስ ያገኙት በየካ ክፍለ ከተማ በወረዳ 5 የሚገኘው ቁጥሩ 327 የሆነው ቤት በሐራጅ ከተሸጠ በኋላ ከሽያጩ

ከሚገኘው ገንዘብ ውስጥ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 213611 በ29/11/2006 ዓ.ም. በሰጠው ትዕዛዝ በገለጸው የአፈጻጸም ስርዓት መሰረት የፍርድ ባለዕዳው የ5ኛ ተጠሪ ድርሻ የሆነው አንድ አምስተኛው ለአፈጻጸሙ እንዲውል፣ ሶስት አምስተኛው ለ1ኛ፣ 2ኛ እና 3ኛ ተጠሪዎች ለእያንዳንዳቸው አንድ አምስተኛ ወጪ ተደርጎ እንዲከፈልቱ ተወስኗል። አንድ አምስተኛ በሞዴል 85 ተይዞ እንዲቆይ ከተደረገ በኋላ የ4ኛ ተጠሪ የአቶ ብሩክ ግርማ የወራሽነት ክርክር የመጨረሻ ውጤት ከታወቀ በኋላ እንደአግባብነቱ ተገቢው ትዕዛዝ እንዲሰጥበት በማለት ወስነናል።

7. የዚህ ውሳኔ ግልባጭ ተገቢውን መፈጸም ያስችለው ዘንድ ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት፣ እንዲያውቁት ደግሞ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት እና ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ይላክ።
8. የሰበር ክርክሩ ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ።
9. ውሳኔ ያገኘ ስለሆነ መዝገቡ ተዘግቷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ብ/ይ